

Knud Rasmussens Slæderejse-Ekspeditioner og Oprettelsen af Thule-Stationen.

Af Therkel Mathiassen.

Naar vi i det følgende skal give en Oversigt over Knud Rasmussens ældre Ekspeditioner til og med 5. Thule-Ekspedition, de Rejser, der væsentlig har været baseret paa Slædeteknik, da maa vi først se lidt paa de Forudsætninger, Knud Rasmussen havde for at lede saadanne Ekspeditioner. Ingen Rejsende før og efter, i Ind- eller Udland, har nemlig naaet at løse saa mange og store Opgaver ved Hjælp af Slædeteknikken, som Knud Rasmussen. Han var personlig en overordentlig dygtig Slædekusk, han elskede sine Hunde, følte med dem i Modgang og Fest og glemte dem aldrig, naar Rejsen var heldig gennemført. Saadan kommer det op i ham, da hans Livs største Bedrift, 5. Thule-Ekspedition, er lykkelig gennemført og han staar paa Sibiriens Østkyst og skuer tilbage: „Da vælder en varm Følelse op i mig i en Tak til alle vore taalmodige og nøjsomme Hunde. Vi havde slidt sammen, som kun levende Væsener kan hjælpes ad, snart i Kamp med Skrueisens Uføre, snart i Fangstrejsernes vilde Fart, gladest dog, naar vi sultne og skrumpne af Kødlyst fik fjerne Bopladser i Sigte med Lugt af ukendt Folk.“

Knud Rasmussen havde et meget skarpt Blik for hver enkelt af sine Hundes Evner, Mangler og Fornødenheder. Mellem ham og hans Hunde var der den gensidige Tilfredshed, som under vanskelige Forhold faar hver af Parterne til at yde sit yderste; som han elskede sine Hunde, elskede de ham, ikke med den civiliserede Hunds slaviske Kælenhed, men med det halvvilde Rovdyrs Følelse af Samhørighed i godt og ondt.

Født i 1879 i Jakobshavn Præstegaard og opvokset i denne Nordgrønlands største Koloni, levede Knud Rasmussen fra Barndommen af i et Milieu, der var gunstigt for Udviklingen af hans med-

fødte Evner. Jakobshavn ligger i Diskobugten, et Omraade, hvor Samfærdslen fra Koloni til Koloni i Halvdelen af Aaret sker med Hundeslæde; og de noget ustabile Isforhold gør, at Ruten gaar ad besværlige Veje over Land, der stilles store Krav til Kuskenes Teknik og fysiske Kraft. Knud Rasmussen havde lidt grønlandsk Blod i Aarerne — hans Moder var en Datter af den danske Kolonibestyrer K. G. Fleischer i et Ægteskab med en Grønlænderinde —, og dette gjorde, at han let sluttede Venskab og Kammeratskab med Grønlænderne og deltog i deres Fangst- og Rejseliv fra sin tidligste Ungdom; begge Dele lærte han til Fuldkommenhed. Dertil kom, at han fra Barndommen af lærte det grønlandske Sprog og mestrede det, som ingen anden Dansk; og ikke nok med, at han kunde Sproget; men han forstod Grønlænderne som ingen anden, havde let ved at blive fortrolig med dem; de anerkendte ham som deres Ligemand som Jæger og Hundekusk, saa op til ham for hans Viljestyrke og overlegne Aand, og elskede ham for hans rige, trofaste og frodige Sind. Det var derved, at han fik saa let ved at faa de allerbedste Eskimoer med som Deltagere i sine Ekspeditioner og faa dem til at yde deres alleryderste. Ingen har i saa høj Grad taget Eskimoer i sin Tjeneste paa sine Ekspeditioner, som han; ingen har som han opdaget, hvor vidunderligt tilpasset til Landets Forhold den eskimoiske Slædeteknik i Virkeligheden er, og forstaaet at udnytte den til sine Formaal. Det er først og fremmest herpaa, at hans Sukces som Slæderejsende har været baseret.

Ogsaa sine „hvide“ Ekspeditions-kammerater forstod han at vælge. Han foretrak „voksne“ Mennesker, der vidste, hvad de vilde, som paa deres specielle Felt selv kunde lægge deres Planer. Og saa skyede han ingen Anstrengelser eller personlige Ofre for at hjælpe dem til at løse disse Opgaver. Det var en uforglemmelig Oplevelse at være paa Slæderejse med Knud Rasmussen; hans fascinerende Personlighed fik alle til at præstere deres yderste, og blot et lille, anerkendende Ord fra ham var Tak nok for de største Besværligheder; han gjorde alt for at hjælpe sine mindre øvede Rejsende over Vanskelighederne, uden dog at lade dem føle, at de havde Barnepigehjælp behov. Hans Energi og Begejstring for de foreliggende Opgaver forplantede sig til hele Ekspeditionen, saa Arbejdet gik med Liv og Lyst, selv om det ellers kunde være surt nok. Personlige Kævlerier og smaatskaaret Nid svandt bort i hans Nærhed; han havde en forbavsende Evne til at banke forskelligartede Personligheder sammen til een Enhed med det ene Maal: At løse Ekspeditionens Opgave paa bedste Maade.

Den Teknik, Knud Rasmussen benyttede paa sine Ekspeditioner,

var den, vi finder hos de bedste Slæderejsende blandt alle Eskimoer, Polareskimoerne, suppleret med visse af Civilisationens Hjælpemidler: Moderne Bøsser, Ammunition, Værktøj, Primus, Petroleum, lidt Reserveproviant i Form af koncentreret Føde: Pemmikan, Kiks, Gryn o. l., og desuden lidt til Opmuntring: Kaffe, The, Tobak. Proviant og Hundefoder skulde hovedsagelig skaffes ved Jagt undervejs eller, hvis man rejste i beboede Egne, ved lokal-kendte Eskimoers Hjælp. Denne Rejsemetode gjorde Rejserne hurtigere og lette; man skulde ikke slæbe paa det tunge Tros af Forraad, som havde ødelagt saa mange tidligere Ekspeditioners Fremfart og alligevel ikke altid havde været tilstrækkeligt. Hvor Lockwood og Beaumont med deres Trækslæder havde slæbt sig frem langs Grønlands Nordkyst under en uhyre Indsats af Energi og Kraft, uden dog at opnaa ret store Resultater, kørte Knud Rasmussen let og hurtigt frem med sine Hundeslæder; hvor Franklin-Ekspeditionens Snese af tapre Mænd omkom af Sult og Kulde, tilbragte han med sine Eskimoer flere Maaneder, udelukkende henvist til Landets Produkter og uden at have Vanskeligheder af nogen Art.

Men Knud Rasmussens Rejseteknik stillede store Krav til Deltagernes Fysik og Udholdenhed — og ikke mindst til deres aandlige Sundhed. Og en Risiko var der: Jagt kunde slaa fejl og Sult blive Følgen; daarligt Vejr, tungt Føre og Forekomsten af Vildt er Faktorer, man ikke altid kan beregne. Men de Mennesker, der gaar med paa en saadan Ekspedition, ved, hvad de gaar ind til; Risikoen maa løbes, hvis Resultaterne skal naaes. Og det viste sig heller aldrig vanskeligt at finde Folk, der vilde løbe Risikoen. Vel gik det galt paa 2. Thule Ekspedition, der kostede Thorild Wulff Livet, men det maa samtidig fremhæves, at 5. Thule Ekspedition med sine mange, lange Slæderejser, hvori deltog 5 Danske og 7 Grønlændere gennem 3 Aar, gennemførtes uden Tab af Menneskeliv.

Knud Rasmussen kom i en meget ung Alder med paa lange Rejser. Han blev Student i 1898 og kom til København for at læse ved Universitetet. I 1900 finder vi ham i Lapland, hvor han traf en anden Race med et saa primitivt og umiddelbart Sind, som mindede ham om Grønlænderne: Lapperne, som han kom til at holde af og ofte senere besøgte, og som han har skrevet en fornøjelig Bog om.

Men snart fik han sin Chance som Polarrejsende: I 1902—04 deltog han i den *litterære Grønlandsekspedition* sammen med Mylius-Erichsen og Harald Moltke. Det var paa denne Ekspedition, at man genopdagede Melvillebugten som Slædevej fra Vestgrønland til

Kap York-Distriktet, denne vældige bræfyldte Bugt, der skiller det koloniserede Vestgrønland fra den lille isolerede polareskimoiske Stamme nordligst i Grønland, og som siden da mangfoldige Gange er blevet berejst af Slæder. Under primitive Forhold overvintrede Ekspeditionen blandt Polareskimoerne, og Knud Rasmussens vidunderlige Evner som Slæderejsende kom her for første Gang ret til Udfoldelse; det skyldtes først og fremmest ham, at den syge Harald Moltkes Liv blev reddet. Og ved sin Evne til at blive Ven og Kammerat med Eskimoerne, fik han en Mængde Oplysninger af dem om deres Sagn og religiøse Forestillinger og blev selv klar over sin egen Evne i denne Retning; her fandt han sit rette Virkefelt. Ved sin første pragtfulde Bog „Nye Mennesker“ skabte han sig efter Hjemkomsten et stort Navn som Forfatter.

Men Knud Rasmussens første Besøg hos Polareskimoerne betød endnu langt mere for ham. Han stiftede her Bekendtskab med denne lille, primitive Stamme og deltog som en af deres egne i deres Rejser og Fangst; han lærte at holde af dem og knyttedes med stærke Baand til dem, et Baand, som nogle Aar senere skulde blive langt stærkere.

I 1905 udsendtes Knud Rasmussen af Regeringen til Vestgrønland for at undersøge Muligheden for Renavl, som han havde lært at kende i Lapland, og som han siden var en ivrig Talsmand for. Aarene 1906—08 tilbragte han igen i Vestgrønland for at samle Sagn, og aflagde igen et Besøg hos Polareskimoerne, som tiltrak ham med uimodstaaelig Magt. Da den grønlandske Kirkesag i 1909 sendte Skib til Kap York-Distriktet for at oprette en Missionsstation blandt Polareskimoerne, fulgte Knud Rasmussen med som den, der kendte Land og Folk bedst og kunde give den ny Missionær, Vestgrønlænderen Gustav Olsen, en god Introduktion blandt hans fremtidige Landsmænd.

Saa modnedes endelig den Beslutning, Knud Rasmussen længe havde næret: I 1910 oprettede han i North Star Bay i Polareskimoernes Land Stationen Thule; herved blev han hjulpet af en Række Mænd, blandt andet af sin Fader, Pastor Chr. Rasmussen, af Ingeniør Adam Biering, Grosserer Chr. Erichsen og, ikke mindst, af Ingeniør M. Ib Nyebøe, der som mangeaarig Formand for „Thule-Komiteen“ var ham en uvurderlig Støtte. Som Bestyrer af Thule-Stationen i den første halve Snes Aar fungerede Peter Freuchen; efter ham fulgte Hans Nielsen, der siden har bestyret den.

Formaalet med Oprettelsen af Thule-Stationen var et dobbelt: Gennem Peary's mange Ekspeditioner, der alle udgik fra Polareskimoernes Land, var disse blevet vænnet til mange af Civilisa-

tionens Produkter: Bøsser, Ammunition, Værktøj, Træ, Tøjvarer m. m., som de nu daarligt kunde undvære, nu da disse Ekspeditioner med Nordpolens Opnaelse holdt op; da Polareskimoerne delvis havde opgivet deres gamle Fangstteknik, vilde det have været en Katastrofe for dem, om alle Tilførsler pludseligt stoppede. Herpaa skulde Thule-Stationen bøde, idet de for Skind og andre Produkter solgte dem disse uundværlige europæiske Varer. Og dernæst skulde Stationen danne et Støttepunkt for Ekspeditioner her i det nordligste Grønland.

Disse Formaal opfyldte Stationen til Fuldkommenhed. Den bragte dem, hvad de behøvede for at lettes i deres haarde Kamp for Tilværelsen, men uden at vænne dem i unødvendig Grad til europæisk Føde, Klædedragt og overflødige Luksusvarer. Knud Rasmussen ansaa deres egen naturlige Føde, Kødet, for at være det sundeste for dem, og deres egen Skinddragt for at være den, der egnede sig bedst for Landets Klima; ved Indførelsen af Renskind søgte han at bøde paa Manglen paa egnede Klædeskind. Men moderne Bøsser, Ammunition og Værktøj — det bedste, der kunde skaffes — Husgeraad, Primus'er, Petroleum og Trævarer lod han dem faa; det kunde kun lette dem det daglige Liv i Hus og paa Fangst.

Med de høje Skindpriser gav Thule-Stationen i en Aarrække et godt Overskud, som Knud Rasmussen brugte til sine Ekspeditioner; og det er store Beløb, der er gaaet hertil. Kun til 5. Thule-Ekspedition fik han et Statstilskud (der dog kun kunde dække en Brøkdel af Ekspeditionens Udgifter) og ogsaa til anden Del af 7. Thule-Ekspedition i 1933 fik han Støtte andet Steds fra; ellers har Thule-Stationen betalt alle Thule-Ekspeditionerne.

Men Knud Rasmussen saa og udførte ogsaa en tredie Opgave for Stationen: At hæve Befolkningens kulturelle og hygiejniske Standpunkt. Som nævnt var der i 1909 oprettet en Missionsstation, ved Kangerdlugssuak i Inglefield Gulf. I 1929 blev denne flyttet til Thule og en ny Kirke (ved den grønlandske Kirkesags Hjælp) og Præstebolig opført; hele Befolkningen er nu døbt og kan læse og skrive. I 1928 blev der bygget Sygehus og ansat en Læge deroppe, i 1929 tillige en dansk Sygeplejerske; der er gjort meget for at forbedre de hygiejniske Forhold, navnlig ved at skaffe mere Træ, saa de kan bygge bedre Huse. Befolkningen er gaaet frem i social og politisk Modenhed, saa der i 1928 kunde oprettes et Slags politisk Organ, et Fangerraad, der er medbestemmende i en Række Sager, paa samme Maade som de vestgrønlandske Kommune- og Landsraad.

Thule- og Polareskimoerne stod Knud Rasmussens Hjerte meget nær; han kendte hver enkelt deroppe og var paa engang som en Konge, en Ven og en Kammerat. Befolkningen elskede ham; den, der engang er ankommet sammen med Knud Rasmussen til Thule, glemmer aldrig den Jubel og Hengivenhed, han her blev mødt med.

Og saa maa man ikke glemme, at Oprettelsen af Thule-Stationen betød en vigtig Ting til: Derigennem blev disse fjerne Egne, der hidtil hovedsagelig havde været besøgt af fremmede Ekspeditioner, især amerikanske, knyttet fastere til Danmark.

Efter Oprettelsen af Thule begyndte nu den lange Række af Ekspeditioner, der bærer Navnet Thule-Ekspeditioner.

Den første Thule-Ekspedition.

I 1912—13 foretoges den første Thule-Ekspedition¹⁾, der gik tværs over Indlandsisen fra Etah til de ukendte Egne omkring Bunden af Danmarks- og Independence-Fjorden ved Grønlands Nordøstkyst. Deltagere var, foruden Knud Rasmussen, Peter Freuchen og Polareskimoerne Uydloriaq og Inukitsoq. Hensigten med Ekspeditionen var dels at undersøge den formodede Peary-Kanal og Egnene der omkring, dels at gøre et Forsøg paa at komme Ejnar Mikkelsen og Iversen, hvis Skib var skruet ned, til Undsætning.

Ekspeditionen startede fra Thule den 6. April 1912; ved Bopladsen Neqe blev den forsynet med store Mængder af Hvalroskød og -hud til Proviant og Hundefoder. Da en voldsom Nordenstorm ødelagde Havisen i vid Omkreds, besluttede Knud Rasmussen i Stedet for, som planlagt, at rejse frem langs Nordkysten, at rejse direkte over Indlandsisen mod Danmarks-Fjord. Den 14. April blev Indlandsisen besteget ved Clemens Markhams Bræ, og den 19. skiltes Ekspeditionens fire Slæder fra de sidste Følgeslæder. Udrustningen, der bestod af følgende: Kaffe, The, Sukker og Tobak, kunde med Økonomi vare i to Aar; desuden havde man af Kiks og Gryn nok til Turen over Indlandsisen; men desuden medførtes ca. 1500 kg Hvalroshud, et fortrinligt, nærende, men noget tungt for-døjeligt Hundefoder, og en Del Hvalroskød og Narhvalhud til Menneskeføde. Endvidere to Primusapparater med Petroleum, Bøsser med Ammunition, Værktøj af enhver Art og eskimoiske Fangstgrejer. Hver af Slæderne fik ca. 500 kg at fragte; til at trække dem havde man ialt 53 Hunde; for at lette Slædernes Fremfart, var de skoede med Hvalroshud.

Rejsen over Indlandsisen gennemførtes uden større Vanskelighed paa 26 Dage, en Gennemsnitsfart af ca. 40 km om Dagen. Ved An-

¹⁾ Beskrevet i Geografisk Tidsskrift Bd. 22, 1914, S. 183.

komsten til Østkysten den 9. Maj var Ekspeditionen næsten udgaaet for Proviant og Hundefoder. De første tre Uger, der tilbragtes i et ujævnt, vildtfattigt Land omkring Bunden af Danmarks-Fjorden, kneb det en Del med at skaffe Mad til Mennesker og Hunde. Men det blev bedre, da de den 1. Juni naaede Havisen i Fjorden. Den 4. Juni naaede man Mylius-Erichsens Sommerlejr og fandt hans Varde, men uden Beretning; den havde Ejnar Mikkelsen allerede taget. Men da der ikke i Varden var nogen Beretning fra denne, opgav man at søge efter ham og koncentrerede Arbejdet om Løsningen af de andre Opgaver, Peary-Kanalen. Den 17. Juni naaedes Independence-Fjordens Bund, uden at der var fundet nogen Peary-Kanal, denne eksisterede ikke. Landet omkring Bunden af denne Fjord undersøgte og kortlagdes; der opdagedes her de nordligst kendte eskimoiske Teltringe paa Østkysten. Vildt var her nok af, navnlig Mængder af Moskusokser. Peary's Varde paa Navy Cliff besøgte, og hans Vardeberetning medtoges.

Hjemturen over Indlandsisen paabegyndtes den 10. August. Der var skudt tilstrækkeligt med Moskusokser til Hjemrejsen, og der medførtes en Kasse med geologiske, botaniske og zoologiske Indsamlinger; Slædespandene var nu ved Hjemrejsen nedsat til tre med ialt 27 Hunde; Føret viste sig gennemgaaende daarligere end paa Henrejsen, med mere blød Sne; Moskuskødet var ikke nær saa drøjt til Hundefoder som Hvalroshuden; og Knud Rasmussen led under den første Del af Rejsen stærkt af Ischias. Alligevel blev Rejsen hurtigt gennemført. Den 4. September naaedes Land ved Inglefield Golf, og herfra fortsattes videre paa Indlandsisen til Thule.

Den første Thule-Ekspedition gennemførtes saaledes hurtigt og elegant uden Uheld af nogen Art; to Gange var man gaaet over Indlandsisen med Hundeslæder, hovedsagelig med eskimoisk Rejseproviant. Den viste, hvad der kunde naaes ved denne Rejsemethode. I „Min Rejsedagbog“ har Knud Rasmussen givet en straalende Skildring af denne Ekspedition.

Den anden Thule-Ekspedition.

Resultaterne fra den første Thule-Ekspedition maatte forfølges videre; der var øjensynlig store geografiske Nyopdagelser at gøre i disse Egne af Grønland; men deres Løsning vilde kræve en noget større anlagt Ekspedition.

Den anden Thule-Ekspedition 1916—18²⁾ havde som Hovedopgave at undersøge og kortlægge de store Fjorde paa Grønlands Nordkyst; desuden var det meget ønskeligt at faa et ordentlig Kort

²⁾ Geografisk Tidsskrift Bd. 24, 1918, S. 215.

over Melville-Bugten, der ofte var blevet gennemrejst, men aldrig ordentligt kortlagt.

Den 18. April 1916 landsattes Ekspeditionen i Godthaab og havde nu en stærkt forceret og meget besværlig Rejse til Melville-Bugten, en Kamp med det arktiske Foraar, hvorunder der skiftevis benyttedes Motorbaad, Robaad, Konebaad og Hundeslæder, ofte forsynede med Fangeblærer og Brædder, saa de samtidig kunde bruges som Færger. Men man naaede frem, og den 4. Maj stod man ved Djævlens Tommelfinger, foran den første Opgave: Melville-bugten, der kortlagdes i Dagene 4.—17. Juni. Deltagerne i denne første Del af Ekspeditionen var Knud Rasmussen og Lauge Koch samt Grønlænderen Tobias Gabrielsen. Resten af Sommeren og den paafølgende Vinter tilbragtes i Thule med forskelligt Arbejde; blandt andet udgravedes her, sammen med Amerikaneren Kaptajn Comer, en stor Køkkenmødding, der gav et godt arkæologisk Udbytte.

Ekspeditionens Hovedopgave, den store Slæderejse op langs Grønlands Nordkyst, blev gennemført fra 6. April til 20. Oktober 1917. Heri deltog, foruden Knud Rasmussen og Lauge Koch, den svenske Botaniker Dr. Thorild Wulff, Vestgrønlænderen Hendrik Olsen og Polareskimoerne Ajako, Inukitsoq og „Baadsmanden“.

Ligesom den første Thule-Ekspedition var denne Rejse baseret paa eskimoisk Rejseteknik og Fangst. Der medtoges kun lidt europæisk Proviant, af Kødkonserves saaledes kun 65 kg Pemmikan, der nærmest var beregnet som Nødproviant over Indlandsisen; iøvrigt var Hovedvægten lagt paa Ammunition og Fangstredskaber, idet man ventede at træffe god Sælfangst i de store Fjorde og god Moskusjagt i de store isfri Landomraader, man efter de ældre Kort ventede at finde omkring Victoria og Nordenskiöld-Fjorden. Selve Ekspeditionen havde ved Starten 6 Slæder med 72 Hunde; men desuden medfulgte ikke mindre end 21 Slæder med 282 Hunde som Hjælpe-slæder for at fragte de store Mængder af Hvalros- og Narhvalkød frem; disse Hjælpe-slæder hjemsendtes efterhaanden, de sidste ved Hall's Grav ved Thank God Harbour.

Fremfarten gik i den første Tid godt. Med Start fra Thule den 6. April havde man allerede den 22. April passeret Humboldt-Bræen. Et Depot af henkogt Faarekød fra Nares Ekspedition 1875 viste sig brugbart og var meget velkomment. Der fandtes Vardeberetninger fra Peary 1900 og Beaumont 1876. Den 8. Maj stod man ved Sherard Osborns Fjord; det egentlige Arbejdsfelt var nu naaet, og Arbejdet skulde for Alvor begynde.

I Tiden fra 8. Maj til 23. Juni undersøgte og kortlagdes disse

store Fjorde langs Grønlands Nordkyst, Sherard Osborns Fjord, Victoria Fjord, Nordenskiöld's Fjord, den nyopdagede J. P. Kochs Fjord og de Long Fjord. Det blev et haardt Slid. Der var dyb Sne overalt; Hundekørsel var næsten umulig, man maatte gaa, helst med Snesko. Dette sled haardt paa Kræfterne for baade Mennesker og Hunde. Dertil kom, at Kampen for Føden var haard; Moskusoksejagten svigtede næsten helt; kun paa et Sted blev der dræbt en Del, men paa Grund af de vanskelige Transportforhold kunde dette ikke fuldt udnyttes. En Sæl blev skudt af og til, og dertil kom nogle Harer og Fugle; men det kneb stærkt med at holde Liv i Hundene, selv om disses Antal efterhaanden var reduceret til 20.

Den 21. Juni naaede Ekspeditionen sit nordligste Punkt, de Long Fjorden, der viste sig at se helt anderledes ud, end de ældre Kort viste den. Ekspeditionens største Opgave var nu løst; og selv om det havde været ønskeligt at fortsætte op til Grønlands Nordspids, Kap Morris Jesup, saa var dette dog nærmest kun en „Fjer i Hatten“, som man under de daværende vanskelige Forhold ikke kunde tillade sig uden at risikere for meget.

Tilbagereisen blev nu tiltraadt. Snemasserne var nu delvis smeltede paa Havisen, der til Gengæld havde faaet et tykt Vanddække, der ikke gjorde Rejseforholdene hverken lettere eller behageligere; en hel Maaned igennem var Ekspeditionens Deltagere daglig igennem 12 Timer pjaskvaade til midt paa Livet, og det tog naturligvis stærkt baade paa Kræfter og Humør. Ved Kap Salor blev 9 Sæler fanget, et lille Lyspunkt i det deprimerende Rejseliv.

Den 21. Juli forsvandt Hendrik Olsen paa en Jagttur, hvad der naturligvis yderligere trykkede Stemningen. Jagten svigtede stadigvæk, og Dagene fra 24. Juni til 5. August blev en uafbrudt Sultetid; da det syntes umuligt at forøge Proviantmængden ved Jagten, blev saa meget som muligt deraf gemt til den sidste afgørende Rejse over Indlandsisen; men daarligt Vejr med afvekslende Regn og Snetykning sinkede stadig Fremfarten. Først den 5. August klarede det op, og Rejsen over Indlandsisen kunde begynde.

Den Afstand, der skulde tilbagelægges over denne til det nærmeste isfri Land Syd for Humboldt-Bræen, var 435 km. Af Proviant var der endnu Pemmikan, Kiks og Havregryn for 16 Dage, hvis man kunde nøjes med halv Ration pr. Mand; desuden var der noget Sæl- og Moskusoksekød, der maatte bruges til Hundefoder for at holde saa mange Hunde som muligt i Live; det var ikke opmuntrende at tænke paa selv at skulle trække Slæderne i den udmattede og underernærede Tilstand, hvori alle Deltagerne befandt sig. Der var endnu 14 Hunde tilbage.

Haabet om en hurtig Indlandsisrejse svigtede; et Par store, snefri Dalstrøg, der maatte passeres, sinkede stærkt. Endelig, den 10. August, var man oppe paa Indlandsisen, og allerede den 21. fik man Landet Syd for Humboldtbræen i Sigte, en efter Omstændighederne forbavsende hurtig Rejse. Men nu mødte man nye Vanskeligheder: Vældige Smeltevandseleve maatte gennemvades; der var kun lidt Hundekød tilbage at spise. Samme Dag, som den sidste Hund var spist, den 24. August, naaedes Land i Nærheden af Kap Agassiz. Her var mange Harer, og alt saa nu lysere ud; dog var den endnu 225 km til Etah, hvor man kunde vente at træffe Mennesker.

Det gjaldt nu om hurtigst muligt at faa Forbindelse med disse Mennesker. Knud Rasmussen og Ajako, der var de to mindst medtagne, foretog derfor en hurtig March frem til Etah, medens Wulff og Koch, der var meget udmattede, sammen med de to andre Eskimoer ganske langsomt skulde søge ned til en stor Sø bag Marshall Bay, levende af det Vildt, de kunde skyde undervejs.

Den 25. August drog Knud Rasmussen afsted, og allerede den 30. naaedes Etah. I Løbet af samme Nat blev 5 Hjælpe-slæder gjort klare, og allerede næste Dag var de inde paa Indlandsisen. Den 4. September traf de Kochs Hold, men da var Wulff allerede bukket under.

Indlandsisrejsen havde øjensynlig været for streng for Dr. Wulff; det var tilsyneladende gaaet godt, indtil han maatte leve af det udpinte Hundekød og maatte vade igennem de iskolde Bræelve. Da Koch og Wulff nu langsomt gik fremad, levende af Harekød, fik Wulff stærke Smerter i Hjerte og Mave og følte, at han ikke kunde mere. Den 29. August nægtede han at gaa videre, kunde intet spise og forlangte at blive efterladt; han havde mistet Viljen til at leve. Der var intet derved at gøre; de andre kunde ikke transportere ham, og at blive hos ham paa et Sted, hvor der var daarlig Jagt, vilde maaske betyde Døden for dem alle. Langsomt fortsatte Koch og Eskimoerne deres March, indtil Hjælpe-slæderne naaede dem den 4. September.

Det videnskabelige Udbytte af den anden Thule-Ekspedition var stort. Melvillebugten og de næsten hidtil ukendte Fjorde ved Grønlands Nordkyst var kortlagt og undersøgt geologisk, botanisk og arkæologisk; navnlig havde det geologiske Udbytte været overraskende stort; vigtigst var Opdagelsen af en ældgammel, nu helt nedbrudt Foldbjergkæde, samtidig med den skandinaviske. Knud Rasmussen beskrev selv Ekspeditionen i „Grønland langs Polhavet“.

*Den tredie Thule-Ekspedition*³⁾ deltog Knud Rasmussen ikke selv i. Det var Godfred Hansens Depotudlægning for Roald Amundsen paa Kap Columbia 1919—20, der ogsaa foregik med Støtte fra Thule-Stationen.

Den fjerde Thule-Ekspedition var Knud Rasmussens Rejse til Angmagssalik for at samle Sagn i 1919. Resultatet heraf er nedlagt i første Bind af det store, ufuldendte, trebinds Værk „Myter og Sagn fra Grønland“.

Den femte Thule-Ekspedition.

Gennem mange Aar havde Knud Rasmussen næret Ønske om at lære de amerikanske Eskimoer nærmere at kende; allerede i 1909 havde han i Geografisk Tidsskrift fremsat en Plan herom. Men først langt senere, i 1921, lykkedes det ham at faa denne Plan realiseret⁴⁾.

Deltagerne i denne Ekspedition var: Knud Rasmussen, Leder og Etnograf; Peter Freuchen, Kartograf og Zoolog; Kaj Birket-Smith, Etnograf; Helge Bangsted, Assistent; jeg selv, Arkæolog og Kartograf; desuden medfulgte den vestgrønlandske Kateket Jacob Olsen som Tolk og 6 Polareskimoer, 3 Mænd og 3 Kvinder, som Jægere, Hundekuske og Syersker. Kaptajn P. M. Pedersen førte Ekspeditionsskibet „Søkongen“ over til Overvintringsstedet, Danske Øen nær Lyon Inlet, Nord for Hudson Bay.

Den 22. September 1921 var Ekspeditionens Gods losset i Land paa Danske Øen, og Skibet kunde vende hjem; Vinteren var allerede indtruffet. Landet var snedækket, og Nyis dannedes.

Efteraaret brugtes til at bygge Huset „Blæsebælgen“, til Fangst og Jagt, til Rekognosceringsture i den nærmeste Omegn. I December kom Ekspeditionen for første Gang i Forbindelse med de lokale Eskimoer, af Iglulik-Eskimoernes Stamme, i Repulse Bay. Og i Januar begyndte de lange Slæderejser.

Knud Rasmussen, Birket-Smith og Bangsted rejste sydpaa, til Chesterfield Inlet og herfra videre, ind til de interessante Indlandseskimoer; de levede inde paa Barren Grounds, omkring de store Indsøer Baker Lake og Hikoligjuaq. Peter Freuchen og jeg rejste nordpaa, til Iglulik, hvor vi skiltes. Freuchen for at kortlægge de ukendte Kyststrækninger langs Baffinlands Vestkyst, jeg for at kortlægge Admiralty Inlet; vi mødtes atter ved Iglulik og fulgtes ad tilbage

³⁾ Geografisk Tidsskrift Bd. 26, 1921, S. 24.

⁴⁾ Foreløbige Beretninger om 5. Thule-Ekspedition er trykt i Geografisk Tidsskrift Bd. 27, p. 192, Bd. 28, p. 11, Bd. 29, p. 159, Bd. 30, p. 39 og 72 og Bd. 31, p. 199.

til Danske Øen, der naaedes den 29. Maj. En halv Snes Dage senere rejste jeg til Repulse Bay, hvor jeg, hjulpet af Jacob Olsen, foretog arkæologiske Udgravninger ved Naujan i et Par Maaneder, for den 14. August at tage med en eskimoisk Hvalbaad til Southampton Island og fortsætte Udgravningerne der. Drivis forhindrede vor Tilbagerejse til Danske Øen; vi maatte slutte os til en Eskimofamilie og med den drage rundt paa Øen, ofte under vanskelige Forhold, indtil vi den 21. Februar (1923) slap over til vore Kammerater paa Danske Øen.

En Maanedstid senere gik vi atter paa Langfart, for ikke senere at vende tilbage til „Blæsebælgen“: Birket-Smith og Jacob Olsen rejste sydpaa for at rejse hjem over Fort Churchill og Winnipeg; jeg rejste atter nordpaa, over Iglulik til Ponds Inlet, hvorfra jeg vendte hjem med Hudson Bay Kompagniets Skib til St. Johns og herfra videre til New-York. Knud Rasmussen tiltraadte sin lange Slæderejse vestpaa. Tilbage i „Blæsebælgen“ blev Freuchen, der var syg efter alvorlige Forfrysninger i den ene Fod, samt Bangsted; først næste Foraar rejste de hjem, Freuchen til Ponds Inlet, hvor han og de fire Polareskimoer blev hentet af „Søkongen“, Bangsted ad samme Rute som Birket-Smith.

Knud Rasmussens Vestrejse blev den længste Slæderejse, der nogensinde er foretaget; kun ledsaget af de to Polareskimoer, Qavigarssuaq og Kvinden Arnarulunguaq, gennemrejste han med Hundeslæde hele arktisk Canada og Alaska gennem Nordvestpassagen. Den 11. Marts 1923 startede han fra Danske Øen, og den 23. Maj 1924 kom han ind i Point Barrow, Alaskas nordligste Boplads, for herfra at fortsætte, dels med Slæde, dels med Baad, til Nome, med en Afstikker til Sibiriens Østspids. Undervejs besøgte han en lang Række Eskimostammer: Netsilik — Kobber — Mackenzie — og Pt. Barrow-Eskimoerne, og overalt hostede han rigt Udbytte af etnografisk og folkloristisk Art; paa Kong Williams Land og i Alaska udgravede han gamle Ruiner. Det var en overordentlig udbytterig og lykkelig gennemført Slæderejse, Knud Rasmussen her udførte — den sidste, han kom ud paa.

Det videnskabelige Udbytte af 5. Thule-Ekspedition var umædelig rigt. En Samling paa over 20,000 Genstande, hvoraf de 15,000 etnografiske og arkæologiske, hjemførtes og skænkedes til danske Museer. Store Arealer af ukendt Land, navnlig i det nordlige Baffinland, var kortlagt. Alle de amerikanske Eskimostammer og et Par af de tilstødende Indianerstammer var underkastet et grundigt Studium, baade etnografisk og folkloristisk; ogsaa sproglige og antropologiske Undersøgelser var foretaget; navnlig Studiet af Ind-

landseskimoerne paa Barren Grounds gav interessante Resultater. En Mængde gamle Husruiner var udgravet, hvorved der opdagedes en hidtil ukendt, gammel Eskimokultur, Thule-Kulturen, der engang har hersket fra Alaska til Grønland. Der var gjort mange Iagttagelser og Indsamlinger af geologisk, zoologisk og botanisk Art.

De videnskabelige Resultater af Ekspeditionen er gjort tilgængelig for den store Verden i den paa engelsk udgivne „Report of the Fifth Thule-Ekspedition 1921—24“, hvoraf der er udkommet en Række statelige Bind; endnu er dette Værk ikke afsluttet. Den danske Læseverden har faaet den store Bog „Fra Grønland til Stillehavet“, forkortet som „Den store Slæderejse“.

Femte Thule-Ekspedition var den sidste Slæderejse-Ekspedition, Knud Rasmussen kom ud paa. En ny Tid med en ny Teknik var brudt frem i Polarforskningen; hans senere Ekspeditioner, 6. og 7. Thule-Ekspedition, fik en anden Karakter. Men ofte paa disse Ekspeditioner tænkte han med Vemod paa sine Slæderejser og paa den personlige Indsats, han her havde ydet. Dette kun at være Organisator, uden selv at være med til at tage de drøjeste Tag, syntes han var unaturligt.

Som han siger i Forordet til en af sine sidste Bøger: „Jeg vel-signer af Hjertet den Skæbne, der har ladet mig fødes i en Tid, hvor Polarforskning med Hundeslæde endnu ikke var forældet.“

— — —

Tilslut skal gives en Oversigt over de videnskabelige Arbejder, der hidtil er udkommet som Resultater af de fem første Thule-Ekspeditioner. Se Listen Side 29.